

Politechnika Śląska

Wydział Organizacji i Zarządzania

41-800 Zabrze

ul. Roosevelta 26-28

RECENZJA

dorobku naukowego dra Romana Lewandowskiego

w związku z postępowaniem habilitacyjnym

w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości

I. Podstawa formalna recenzji

Podstawą opracowania recenzji jest pismo Pana Przewodniczącego Rady Dyscypliny Nauki o Zarządzaniu i Jakości Uniwersytetu Jagiellońskiego, prof. dra hab. Marka Bugdola, z dnia 20 grudnia 2022 roku, w sprawie powierzenia mi obowiązku recenzenta, zgodnie z powołaniem przez Radę Dyscypliny Nauki o Zarządzaniu i Jakości Uniwersytetu Jagiellońskiego (działając na podstawie art. 221 ust. 5 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2022 r. poz. 574 z późn. zm.), w związku z par. 62 ust. 1 Statutu Uniwersytetu Jagiellońskiego) w dniu 14 grudnia 2022 roku komisji habilitacyjnej w celu przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego dra Romana Lewandowskiego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości (uchwała nr 1/X/2022 RD NoZiJ z 14 grudnia 2022 r.). Recenzja została wykonana zgodnie z obowiązującymi na dzień wykonania przedmiotowej recenzji przepisami prawa.

II. Ocena osiągnięcia naukowego

Jako osiągnięcie naukowe stanowiące znaczny wkład Habilitanta w rozwój wskazanej dyscypliny naukowej wskazana została monografia zatytułowana „*Kontrola*

menedżerska i jej wpływ na wyniki szpitali publicznych. Ujęcie modelowe

opublikowana przez wydawnictwo Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o. w 2022 roku.

W uzasadnieniu podjęcia tematu badań Habilitant słusznie podnosi, że w przeważająca liczbie krajów obserwowane są problemy efektywnego funkcjonowania organizacji świadczących usługi medyczne. Podkreśla równocześnie duży wpływ jaki poprawa sprawności funkcjonowania tych organizacji może mieć na zapewnienie bezpieczeństwa zdrowotnego społeczeństwa. Habilitant stwierdza, że w obliczu niskiej skuteczności dotychczasowych działań ukierunkowanych na likwidację dysfunkcji w szpitalach, najważniejszym obszarem poprawy sprawności świadczenia usług medycznych jest kontrola menadżerska, która jest jedną z najistotniejszych funkcji zarządzania. Habilitant słusznie postuluje jednak, aby kontrola menedżerska w tym kontekście była rozumiana w sposób znacznie szerszy, który obejmuje wszystkie instrumenty stosowane przez zarządzających w celu zwiększenia prawdopodobieństwa realizacji strategii i planów oraz ich korekt.

Habilitant zauważa lukę badawczą w obszarze rozwoju teorii kontroli menedżerskiej w szpitalach publicznych. Przeprowadzone badania literaturowe ukierunkowały jego badania na opracowanie sposobów operacjonalizacji zmiennych nieobserwowalnych kontroli menedżerskiej w szpitalach publicznych oraz w obszarze empirycznym związanym z identyfikacją rzeczywistych praktyk kontroli menedżerskiej w tych placówkach. W swoich wysiłkach badawczych Habilitant skupia się na interakcji naczelnego kierownictwa z menedżerami średniego szczebla, tj. kierownikami oddziałów szpitalnych i innych działów medycznych oraz współpracującymi z nimi profesjonalistami medycznymi. Dla osiągnięcia głównego celu rozprawy habilitacyjnej został sformułowany szereg celów częściowych, które zgrupowano w trzech kategoriach, tj. teoretycznej, metodycznej i empirycznej.

W mojej ocenie zarówno luka badawcza jak i obszar badań zostały sformułowane poprawnie i precyzyjnie.

Monografia habilitacyjna składa się z siedmiu rozdziałów zasadniczych opatrzonych wprowadzeniem.

W rozdziale 1 Habilitant dyskutuje cechy charakterystyczne rynku ochrony zdrowia, usług medycznych oraz szpitali jako organizacji publicznych. Słusznie zauważa podstawowe różnice pomiędzy rolami menedżera i lekarza, kładąc szczególny nacisk na występowanie w tego rodzaju jednostkach dwóch porządków biurokratycznych: weberowskiego i profesjonalnego.

Rozdział 2 poświęca Habilitant na analizę teorii kontroli w obszarze wyników i zachowań, jak również teorii agencji w kontekście potrzeb informacyjnych. Podnosi kwestię relacji rozwoju kontroli ze strategią organizacji. Przedstawia również autorską definicję operacyjnej kontroli menedżerskiej w sposób następujący: *„Kontrola menedżerska obejmuje wszystkie instrumenty, działania i systemy stosowane przez najwyższe kierownictwo, służące zwiększaniu prawdopodobieństwa korzystnego dostosowania się szpitala do środowiska, którego miarą są uzyskiwane przez szpital wyniki.”*

W rozdziale 3 Habilitant formułuje główne elementy modelu kontroli menedżerskiej w szpitalach publicznych. Syntezuje również dotychczasowy dorobek w obszarze badań nad elementami kontroli menedżerskiej i relacjami pomiędzy tymi elementami.

Rozdział 4 Habilitant poświęca opracowaniu metodyki badań. Postuluje zastosowanie procedur eksploracyjnych, sekwencyjnych badań mieszanych, stosując najpierw metody jakościowe, a następnie ilościowe. Zidentyfikowane w indukcyjnych badaniach jakościowych konstrukty i hipotezy badawcze stanowiły punkt wyjścia do opracowania modelu ścieżkowego kontroli menedżerskiej w szpitalach publicznych, który stanowił przyczynek do następnego kroku badań ilościowych. Habilitant podkreśla duży nacisk na wyjaśnianie, rozumienie i interpretację, słusznie wskazując, że odkrycie uniwersalnych praw rządzących kontrolą menedżerską w szpitalach publicznych stanowi istotny wkład w rozwój nauk o zarządzaniu. Należy w tym miejscu podkreślić szeroki zakres przedmiotowy prowadzonych badań. Habilitant do badań ilościowych zakwalifikował 601 polskich szpitali publicznych o przychodach z NFZ powyżej 10 mln zł (2019 r.). Wykorzystując podejście badania zanonimizowanego, na podstawie opracowanego kwestionariusza ankiety, Habilitant pozyskał 151 poprawnie wypełnione ankiety (na łącznie 601 dyrektorów naczelných wszystkich) stanowiące próbę badawczą w badaniach ilościowych.

W rozdziale 5 Habilitant dyskutuje uzyskane wyniki badań jakościowych. Omawia kluczowe elementy kontroli menedżerskiej, czyli tematów drugiego rzędu (konstruktów) zidentyfikowanych w procedurze analizy tematycznej materiałów zebranych w trakcie badań terenowych w szpitalach publicznych. W rezultacie rozważań teoretycznych i wyników badań jakościowych Habilitant formułuje czternaście hipotez, które następnie łącznie ze zidentyfikowanymi konstruktami, umożliwiły mu skonstruowanie koncepcyjnego modelu kontroli menedżerskiej w szpitalach publicznych.

W rozdziale szóstym Habilitant dyskutuje wyniki badań statystycznych związanych z estymacją modelu ścieżkowego zaproponowanego w poprzednim rozdziale. Poprawnie doprecyzowuje znaczenie zmiennych w procesie ich operacjonalizacji, czyli konstrukty teoretyczne wyłonione w badaniach jakościowych wiąże z konkretnymi wskaźnikami zidentyfikowanymi w trakcie operacjonalizacji. Zaproponowany przez Habilitanta model odpowiednio odzwierciedla funkcjonowanie kontroli menedżerskiej w szpitalach publicznych, charakteryzuje się stosunkowo wysokimi wskaźnikami współczynników ścieżkowych i wyjaśnianej wariancji zmiennych endogenicznych oraz posiada relatywnie dużą moc predykcyjną poza próbą badawczą. Zgadzam się z deklaracją Habilitanta, że otrzymane wyniki mogą być rozszerzone na całą populację szpitali publicznych w Polsce.

W rozdziale siódmym Habilitant podsumowuje wynik przeprowadzonych badań wskazując na kluczową rolę skuteczności systemu informacyjnego w kontroli menedżerskiej w szpitalach publicznych i tym samym na konieczność inwestycji w system informacyjny, aby dostarczał on odpowiednie dla podejmowania decyzji informacje na temat funkcjonowania szpitala oraz umożliwiał przenoszenie jej w dół struktury organizacyjnej.

Realizacja głównego i częściowych celów badań umożliwiły Habilitantowi opracowanie spójnej i transparentnej konstrukcji teoretycznej kontroli menedżerskiej w szpitalach publicznych. W mojej opinii, opracowany przez Habilitanta model kontroli menedżerskiej w szpitalach publicznych ujmuje kompleksowo elementy i relacje występujące w uwarunkowaniach działania szpitala publicznego. Zidentyfikowane relacje pomiędzy konstruktami i teoretyczne wyjaśnienia tych relacji pozwalają uznać,

że opracowany model jako całość jest nową i unikalną propozycją rozumienia kontroli menedżerskiej w szpitalach publicznych. Przedstawiona do recenzji monografia habilitacyjna spełnia kryterium znacznego wkładu do rozwoju dyscypliny nauk o zarządzaniu i jakości w stopniu właściwym dla ubiegania się o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego.

III. Ocena pozostałego dorobku naukowo-badawczego

Habilitant wskazuje dwa nurty badawcze, które rozwija po uzyskaniu stopnia naukowego doktora, tj. zarządzanie jakością oraz kontrola jako funkcja zarządzania (w tym systemy oceny i pomiaru dokonań). W tym obszarze Habilitant posiada istotny dorobek naukowy. Był autorem dwóch wieloautorskich monografii naukowych, dwudziestu rozdziałów w monografiach naukowych, dwóch rozdziałów w monografiach wieloautorskich wydanych w ramach konferencji naukowych. Pełnił również rolę redaktora naukowego dziewięciu monografii wieloautorskich. Habilitant przedstawił również listę 39 artykułów w czasopismach naukowych (w tym w czasopismach międzynarodowych i krajowych).

Sumaryczny Impact Factor publikacji naukowych według listy Journal Citation Reports (JCR), zgodnie z rokiem opublikowania wynosi 31,674. Łączna liczba punktów MNiSW z działalności publikacyjnej Habilitanta wynosi 1563 (w tym 219 punktów – artykuły w czasopismach polskich, a 775 – artykuły w czasopismach zagranicznych).

Liczba cytowań publikacji według bazy Web of Science (WoS) wynosi 87, natomiast wg bazy Scopus wynosi 121. Indeks Hirscha opublikowanych prac według bazy Web of Science (WoS) wynosi 4, natomiast wg bazy Scopus wynosi 6.

Na podstawie analizy dostarczonej dokumentacji stwierdzam, że dorobek publikacyjny Habilitanta jest dobry, zarówno pod względem ilościowym, jak i jakościowym.

Habilitant współpracuje aktywnie z polskimi i zagranicznymi jednostkami naukowymi, w tym między innymi z następującymi placówkami badawczymi:

- Karlsruhe Institute of Technology,
- Leeds University Business School,

- University College Dublin,
- Centre for Person-entered Care, University of Gothenburg,
- Faculty of Information Systems and Technologies University of Donja Gorica, Podgorica, Czarnogóra,
- Business and Rural Development Management Institute, Aleksandras, Faculty of Economics and Management, Stulginskis University, Kowno, Litwa,
- Instytut Nauk o Zarządzaniu i Jakości, Wydział Nauk Ekonomicznych, Uniwersytet Warmińsko- Mazurski w Olsztynie,
- Wydział Zarządzania, Społeczna Akademia Nauk w Łodzi,
- Olsztyńska Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Olsztynie.

Habilitant brał również udział w następujących projektach badawczych:

- Enhancing the role of medicine in the management of European health systems - implications for control, innovation, and user voice (2009-2013),
- European Network for the Joint Evaluation of Connected Health Technologies (ENJECT) (2014-2018),
- European Network for cost containment and improved quality of health care (2016-2021),
- Artificial Intelligence, Enhanced Person-Centred Care in Neurosurgery (2019-2021),
- Model, typologia i metody pomiaru systemów kontroli w publicznych szpitalach.

Liczba projektów, w których Habilitant brał udział nie duża, natomiast ocena tej kategorii jest ogólnie pozytywna.

Łączna ocena dorobku naukowo-badawczego jest pozytywna.

IV. Ocena dorobku dydaktycznego, popularyzatorskiego oraz organizacyjnego

Z przedstawionej do oceny dokumentacji wynika, że Habilitant rozpoczął działalność dydaktyczną w 2005 roku.

W latach 2005-2012 prowadził zajęcia na Wydziale Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie na studiach podyplomowych pn.: „Zarządzanie i Marketing w Służbie Zdrowia”, z przedmiotów: kierowanie zakładem służby zdrowia, problemy zdrowia w skali międzynarodowej oraz zarządzanie strategiczne. W latach 2012-2017 i 2021-2022 współpracował z Wyższą Szkołą Informatyki i Zarządzania im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Olsztynie, gdzie prowadził zajęcia dydaktyczne z zakresu zarządzania i marketingu w jednostkach ochrony zdrowia oraz organizacji systemu i rynku ochrony zdrowia na studiach podyplomowych dla kadry zarządzającej podmiotów leczniczych pn.: „Menedżer ochrony zdrowia”. Prowadził tam również zajęcia z przedmiotu podstawy nauki o przedsiębiorstwie, dla studentów studiów zaocznych.

W latach 2016-2021 prowadził zajęcia ze słuchaczami studiów podyplomowych pn.: „Zarządzanie podmiotami leczniczymi” organizowanych przez Katedrę Organizacji i Zarządzania Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Gdańskiego. Na Uniwersytecie Gdańskim prowadził zajęcia w takich obszarach jak: sztuka negocjacji i mediacji oraz ekonomika usług medycznych.

W ramach programu Ministerstwa Zdrowia, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej przeznaczonych na rozwój kapitału ludzkiego, przygotował serię 25 wykładów e-learningowych.

W latach 2016-2021, pracując na stanowisku adiunkta w Społecznej Akademii Nauk w Łodzi (etat badawczo-dydaktyczny) prowadził zajęcia ze studentami I i II stopnia z obszarów związanych z zarządzaniem i jakością oraz pełnił funkcję promotora prac licencjackich i magisterskich. Prowadziłem zajęcia z następujących przedmiotów:

- planowanie strategiczne w jednostkach medycznych,
- zarządzanie wizerunkiem firmy medycznej,
- zarządzanie personelem w sektorze medycznym,
- zarządzanie finansami szpitala,
- metody kontroli jakości i kosztów w ochronie zdrowia,
- rozliczanie kontraktów z NFZ,
- restrukturyzacja w sektorze ochrony zdrowia,

- praktyczny projekt medyczny.

W październiku 2021 roku rozpoczął pracę w Instytucie Nauk o Zarządzaniu i Jakości Wydziału Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, gdzie prowadzi zajęcia z przedmiotów: podstawy zarządzania i zarządzanie strategiczne.

W obszarze aktywności konferencyjnej stwierdzić należy, że Habilitant brał czynny udział wygłaszając referaty na krajowych i zagranicznych konferencjach naukowych. W latach 2006-2021 wystąpił 34 razy na krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych, w tym 11 razy w języku angielskim, 10 razy poza granicami kraju (w tym jeden raz zdalnie). Wielokrotnie uczestniczył również w panelach dyskusyjnych dotyczących zarządzania w ochronie zdrowia na krajowych i zagranicznych konferencjach.

W latach 2008-2021 aktywnie uczestniczył również w zakresie organizowania konferencji naukowych, zasiadając w radach naukowych i komitetach organizacyjnych łącznie piętnastu konferencji naukowych. Wspomnieć w tym kontekście należy wkład Habilitanta w organizację cyklu sześciu krajowych konferencji naukowych (w kilku przypadkach także międzynarodowych), których był współpomysłodawcą i pełnił funkcję przewodniczącego komitetu organizacyjnego. Konferencje te odbywały się w latach 2008-2013, a ich istotnym celem było zintegrowanie środowiska naukowego zajmującego się obszarem badawczym związanym z ochroną zdrowia z praktykami zarządzającymi placówkami medycznymi, głównie dyrektorami szpitali.

Warto również podkreślić, że Habilitant angażuje się w działalność zawodową poza aktywnością naukową. Od 2003 r. zatrudniony jest na stanowisku dyrektora Wojewódzkiego Szpitala Rehabilitacyjnego dla Dzieci w Ameryce. Obecnie szpital ten jest największą placówką rehabilitacyjną dla dzieci w Polsce.

Za działalność w ochronie zdrowia Habilitant została w 2021 r. wyróżniony przez ministra zdrowia odznaką honorową „Za zasługi dla ochrony zdrowia” oraz otrzymał podziękowania od Polskiej Federacji Szpitali za wkład w rozwój Federacji i przyczynienie się do wspólnego sukcesu organizacyjnego polskich szpitali. W 2016 r. został także uhonorowany medalem im. dr. Henryka Jordana za „Zasługi Dla Rozwoju

Opieki Zdrowotnej; Upowszechniania Kultury Fizycznej Wśród Dzieci i Młodzieży”. W 2012 roku otrzymałem także Odznakę „Zasłużony dla Uniwersytetu Warmińsko Mazurskiego w Olsztynie”.

Podsumowując, ogólna ocena dorobku dydaktycznego, popularyzatorskiego oraz organizacyjnego Habilitanta jest pozytywna.

V. Wniosek końcowy

1. Przedstawioną jako osiągnięcie naukowe stanowiące znaczny wkład Habilitanta w rozwój dyscypliny naukowej monografię zatytułowaną „Kontrola menedżerska i jej wpływ na wyniki szpitali publicznych. Ujęcie modelowe” oceniam pozytywnie z punktu widzenia wkładu do teorii i empirii nauk o zarządzaniu i jakości. Habilitant wykazuje się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni lub instytucji naukowej, w szczególności zagranicznej. Podkreślić również należy duże zaangażowanie Habilitanta w pracę zawodową poza aktywnością naukową.
2. Biorąc pod uwagę pozytywną ocenę osiągnięcia naukowego, pozostałej aktywności naukowo-badawczej, dorobku dydaktycznego, organizacyjnego oraz popularyzatorskiego stwierdzam, że spełnione zostały wymogi sformułowane zgodnie z ustawą z dn. 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 2022 r. poz. 574 z późn. zm.). **Wnoszę do Rady Dyscypliny Nauki o Zarządzaniu i Jakości Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie o dopuszczenie dra Romana Lewandowskiego do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia naukowego doktora habilitowanego.**

Dr hab. Krzysztof Zamasz Prof. PŚ